

УДК 657

Баховська Т.В., аспірант

Гарасим П.М., д.е.н., професор

Львівська державна фінансова академія

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У публікації наголошується на тому, що діючі програми державної фінансової підтримки оновлення основних засобів не дають достатнього ефекту. Автором розглядаються питання організації інвестиційного кредитування сільськогосподарських підприємств, як елемента підвищення ефективності таких програм фінансування.

Ключові слова: основні засоби, інвестиційний кредит, умови кредитування, пільгове кредитування.

Bahovska T., Garasim P.

PROSPECTS OF INVESTMENT CREDIT AGRICULTURAL ENTERPRISES IN UKRAINE

In a publication marked on because the operating programs of state sponsorship of update of basic facilities do not give a sufficient effect. An author is examine the questions of organization of the investment crediting of agricultural enterprises, as an element of increase of efficiency of such programs of financing.

Keywords: basic facilities, investment credit, terms of crediting, favourable crediting.

Баховская Т.В., Гарасим П.Н.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО КРЕДИТОВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УКРАИНЕ

В публикации отмечается, что действующие программы государственной финансовой поддержки обновления основных средств не дают достаточного эффекта. Автором рассматриваются вопросы организации инвестиционного кредитования сельскохозяйственных предприятий, как элемента повышения эффективности таких программ финансирования.

Ключевые слова: основные средства, инвестиционный кредит, условия кредитования, льготное кредитование.

Баховська Т.В., Гарасим П.М.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Світовий досвід засвідчує, що ефективне оновлення основних засобів сільськогосподарських підприємств може ґрунтуватись на використанні інвестиційного кредиту.

Інвестиційне кредитування сільськогосподарських підприємств спрямовується на формування ресурсів необхідних для придбання основних засобів (будівель, сільськогосподарські тварини, машини і т. д.), вартість яких перевищує на практиці можливий дохід від сільськогосподарського виробництва. Разом з тим, інвестиційний кредит повинен також генерувати збільшення доходів від сільськогосподарської діяльності в майбутньому. Інвестиційні кредити сприятимуть модернізації господарств, зростанню вартості активів, поліпшенню якості продукції, тобто структурним змінам.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питанню інвестиційного забезпечення оновлення основних засобів сільськогосподарських підприємств, присвячені праці багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема: І. Бланка, П. Гайдуцького, В. Гейця, Д. Джонка, С. Джонса, А. Загороднього, М. Кісіля, О. Могильного, А. Пересади, П. Саблука, Г. Сеніної, Г. Тарасюка, Е. Хелферта та ін.

При цьому залишається частина питань, які потребують подальшого дослідження, зокрема питання формування інвестиційних кредитних ресурсів для оновлення основних засобів сільськогосподарських підприємств.

Цілі статті. Мета дослідження полягає у розробці пропозицій з інвестиційного кредитування сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Практика інвестиційного кредитування широко використовується вітчизняними банківськими установами, які розробили та представили на кредитний ринок програми з інвестиційного кредитування суб'єктів підприємницької діяльності.

Погоджуємось з думкою Т.В. Майорової про те, що інвестиційне кредитування – це кредитний процес, що включає сукупність механізмів реалізації кредитних відносин в інвестиційній сфері. Їх специфічною особливістю є те, що вони мають інвестиційний характер, а саме:

а) об'єктом такого кредитування виступає не позичальник, а його інвестиційні наміри (інвестиційний проект);

б) відсоток з інвестиційного кредиту не повинен перевищувати рівень доходності за інвестиціями;

в) строк інвестиційного кредиту залежить від строку окупності інвестицій;

г) інвестиційна позичка може бути видана з пільговим терміном відшкодування (на строк реалізації інвестицій), впродовж якого сплачуються лише проценти за кредит, а основна сума боргу відшкодовується у наступні періоди часу [1, с 48].

Пільговий інвестиційний кредит є інструментом втручання держави, який спрямований на підтримку розвитку сільськогосподарського виробництва шляхом надання фінансової допомоги, поліпшення умов праці, прискорення структурної перебудови, а також на підвищення ефективності та рентабельності виробництва.

На даний час відсутній ефективно функціонуючий механізм залучення довгострокових фінансових ресурсів сільськогоспо–дарськими товаровиробниками. Ми наголошуємо на тому, що не потрібно вишукувати нові способи вливання коштів у сільське господарство, а необхідно вдосконалити та доповнити вже існуючі програми державної фінансової підтримки сільського господарства таким чином, щоб вони повноцінно запрацювали та дозволили отримати ефект, передбачений їх розробниками.

Для більш ефективної реалізації програми часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва пропонуємо доповнити її механізмом залучення сільськогосподарськими підприємствами довгострокових кредитних ресурсів, за участі держави як регулятора. Така комплексна програма дозволить їм забезпечити ефективне оновлення основних засобів, технологій.

Ми пропонуємо наступний механізм пільгового кредитування Програми оновлення основних засобів сільськогосподарськими товаровиробниками. За Програмою оновлення сільськогосподарської техніки фінансування інвестиційних проєктів, спрямовується на розвиток:

1) особистого або спільного використання техніки та обладнання в сільськогосподарському виробництві;

2) сільськогосподарських послуг.

Кредит на реалізацію інвестиційних проєктів, пов'язаних з розвитком сільськогосподарських послуг можуть отримати:

1) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, що надають сільськогосподарські послуги, за винятком пенсіонерів;

2) юридичні особи (в тому числі виробничі кооперативи) та їх підрозділи, за умови, що ці послуги входять в сферу їх діяльності згідно установчих документів.

Якщо заявник використовує субсидовані інвестиційні кредити, то їх загальна сума не може перевищувати:

- 2 млн. грн. для суб'єктів підприємницької діяльності, які використовують кредити на проекти, здійснювані на тваринницьких фермах, фермерськими господарствами та на розвиток сільськогосподарських послуг;

- 4 млн.грн. для виробничих кооперативів;

- 6 млн.грн. для суб'єктів, які використовують кредитні кошти на переробку м'яса, молока, для реалізації проектів з адаптації своєї діяльності до санітарно–ветеринарним вимог, чинних у Європейському Союзі, або впровадження нових технологій.

Пропозиції щодо вартості позики та часткової компенсації відсоткової ставки вносимо, виходячи із діючої на даний час – 6,5 % облікової ставки НБУ.

Процентна ставка за кредитом, що надається банківською установою не може перевищувати 150% облікової ставки НБУ діючої на момент укладання угоди.

Розмір субсидії на погашення зобов'язань перед банком по сплаті відсотків з боку держави не може перевищувати:

1) часткова компенсація нарахованих відсотків – у розмірі не більше 1,15 облікової ставки НБУ;

2) часткова компенсація нарахованих відсотків – у розмірі 1,30 облікової ставки НБУ при реалізації проектів у наступних галузях:

а) нові технології для забезпечення високої якості продукції;

б) налагодження вирощування тварин з дотриманням санітарних, екологічними норм згідно вимог ЄС.

Позичальник сплачує відсотки на рівні не вище 0,35 облікової ставки НБУ, але не менше:

а) 3,5 % річних;

б) 2% річних для проектів з запровадження новітніх технології для забезпечення високої якості продукції згідно вимог вітчизняного законодавства;

в) 1,5% річних для проектів з налагодження вирощування тварин з дотриманням санітарних, екологічних норм згідно вимог ЄС.

Підприємства, які здійснюють проекти, пов'язані з впровадженням сучасних технологій виробництва для забезпечення високої якості продукції зобов'язані після завершення проекту, протягом 30 календарних днів з моменту виготовлення виробу, звернутися до сертифікованих лабораторій з контролю якості сільськогосподарської продукції та провести оцінку відповідності якості продукції вимогам законодавства.

Суб'єктам, які здійснюють проекти, пов'язані з адаптацією вирощування худоби до екологічних вимог ЄС необхідно після завершення проекту, протягом 30 календарних днів після кінцевого продукту отримати сертифікат, що підтверджує рівень екологічності продукції.

Термін пільгового інвестиційного кредитування не повинен перевищувати 10 років.

Позичальникам може надаватись пільговий період з погашення основного боргу, який не може перевищувати трьох років. Пільговий період відраховується від дати укладення кредитного договору та погашення першого внеску тіла кредиту, зазначеного в кредитному договорі.

У період дії кредитного договору банк може:

- 1) застосовувати відстрочку погашення основного боргу і відсотків;
- 2) продовжити термін кредиту понад обумовлений у кредитному договорі, за умови повідомлення органів, які надають субсидію;

Банк зобов'язаний оцінити кредитоспроможність позичальника та його можливості для надання застави або гарантій.

Надання інвестиційного кредиту та застосування процедури часткової компенсації ставок по кредитах може відбутись, якщо позичальник:

- 1) відповідає всім вимогам кредитної лінії;
- 2) своєчасно виконує зобов'язання щодо сплати власної частки інвестицій, погашення основної суми кредиту та відсотків за ним.

Фінансування інвестиційного кредиту припиняється, якщо позичальник:

- 1) не виконує інвестиційний проект або діяльність не починається у відповідності з проектним планом;
- 2) нецільового використання коштів;
- 3) не сплатив власний внесок до початку дії кредитної угоди;
- 4) змінює напрямок сільськогосподарського виробництва у сфері застосування кредитних ресурсів без погодження з банком;

До надання пільгових інвестиційних кредитів сільськогосподарським товаровиробникам допускаються ліцензовані Міністерством аграрної політики України банки, які зобов'язуються не підвищувати кредитних ставок.

Між учасниками укладається тристороння угода, яка передбачає вимоги за відсотками окремо до держави в межах визначеної суми компенсації та до сільськогосподарських товаровиробників в межах залишку кредитної ставки. Це дозволить сільськогосподарським підприємствам вільно оперувати оборотними коштами, не витрачаючи їх на сплату відсотків, а вже потім очікувати відшкодування від держави.

Постає питання чи матиме держава достатні фінансові ресурси для реалізації вищезазначених заходів. Ми вважаємо, що так, але за умови включення до пріоритетних процесу інвестування галузі сільського господарства.

Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України розроблено, а Кабінетом Міністрів України схвалено «Державну цільову економічну програму розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки» [2].

Така концепція передбачає значні обсяги фінансування цієї програми, в тому числі і за рахунок державного бюджету (табл. 1).

Протягом 2011–2015 рр. планується загалом залучити понад 65 млрд.грн. інвестиційних ресурсів, в тому числі коштів державного бюджету в сумі понад 13 млрд.грн.

За умови повноцінної реалізації даної програми можна очікувати суттєвих позитивних змін у галузях національної економіки, але чи у галузі сільського господарства. Програмою передбачено чіткий склад виконавців заходів Програми, зокрема: Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Міністерство інфраструктури України; Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово–комунального господарства України; Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України; Міністерство енергетики та вугільної промисловості України; Міністерство освіти і науки України; Міністерство охорони здоров'я України [2].

Таблиця 1

Прогнозні обсяги та джерела фінансування заходів
Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної
діяльності на 2011–2015 роки

Джерела фінансування	Обсяг фінансування, млн.грн.	У тому числі за роками, тис. грн.				
		2011	2012	2013	2014	2015
Державний бюджет	13253,3	1010,4	3110,9	3110,6	3010,7	3010,7
Місцеві бюджети	0	0	0	0	0	0
Інші джерела	51900,	10200,	10500,	10500,	10500,0	10200,0
Усього	65153,3	11210,4	13610,9	13610,6	13510,7	13210,7

На жаль, серед виконавців Програми відсутнє Міністерство аграрної політики України. Ми вважаємо це суттєвим недоліком даної програми, оскільки галузь – локомотив розвитку вітчизняної економіки, позбавлена таким чином статусу пріоритетної під час проведення заходів державного стимулювання інвестиційної діяльності країни.

Участь держави в інвестиційному кредитуванні сільськогосподарських товаровиробників ґрунтується на засадах ефективності використання бюджетних коштів. Цілком погоджуємось зі Стирською О.І. в тому, що державне фінансування інвестиційних проектів характеризується специфічними формами надання бюджетних асигнувань і базується на відповідних принципах [3, с. 93].

1. Принцип отримання максимального ефекту від використання бюджетних ресурсів.

2. Принцип цільового характеру використання бюджетних ресурсів.

3. Принцип поєднання власних, кредитних і бюджетних джерел.

4. Принцип надання бюджетних коштів з урахуванням виконання виробничих та інших показників діяльності та з урахуванням фактичного використання раніше наданих ресурсів.

5. Принцип безповоротності та безвідплатності основної частини бюджетних асигнувань.

Висновки. Запропонований нами механізм пільгового кредитування процесу оновлення сільськогосподарської техніки ґрунтується на зазначених принципах та дозволить:

- забезпечити ефективність використання бюджетних коштів;
- гарантувати надходження сучасної техніки та технологій у сільськогосподарське виробництво.

Нами запропоновано основні засади залучення пільгового інвестиційного кредиту для реалізації галузевої Програми оновлення сільськогосподарської техніки. Для розвитку вітчизняного агропромислового виробництва та сільської місцевості пільговий інвестиційний кредит доцільно використовувати для фінансування і інших програм, зокрема: модернізація молочної промисловості; модернізація м'ясної промисловості; підвищення родючості ґрунтів; селекція в рослинництві та тваринництві; розвиток соціальної інфраструктури села; охорона навколишнього середовища; впровадження енергозберігаючих технологій.

1. Майорова Т.В. Довгострокове кредитування інвестиційних проектів / Т.В. Майорова // Фінанси України. – 1997. – №5. – С. 48–51.
2. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.09.2010 № 1900–р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.nau.ua
3. Стирська О.І. Актуальність використання державного інвестиційного кредиту в умовах посткризового розвитку України // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 3 (12). – С. 92–95.
4. Яремчук Н.С. Основні напрями підвищення ефективності банківського інвестиційного кредитування / Н.С. Яремчук / Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 2 (10). – С. 100–103.